VEGYI ANYAG HÍRLEVÉL

LEVEGŐ MUNKACSOPORT - MTVSZ, 2008. SZEPTEMBER

NEM MARADHATNAK A BETILTOTT MÉRGEK

Az Európai Unió több jelentős környezet-egészségügyi kockázatot jelentő biocid felhasználását is betiltotta. Az anyagok veszélyeire a Levegő Munkacsoport már három éve is felhívta a figyelmet.

ROMLÓ ÉLELMISZERBIZTONSÁG AZ ÚJ SZABÁLYOZÁS MIATT

Az Európai Unió jogszabály-harmonizációjának eredményeként számos növényvédő szer élelmiszerekben engedélyezett határértéke jelentős mértékben emelkedik. A környezetvédő civil szervezetek a szabályozás megváltoztatását kérik.

CSÖBÖRBŐL VÖDÖRBE?

Amerikai kutatók a háztartási porban és a szennyvíziszapban is megtalálták a kockázatai miatt korlátozott égésgátlók helyettesítésére használt vegyületet.

AZ EU TOVÁBBRA IS ENGEDÉLYEZI A KÁROS VEGYÜLET FELHASZNÁLÁSÁT

Az Európai Élelmiszer-biztonsági Hivatal (EFSA) elutasította a cumisüvegekben is megtalálható, egészségkárosító hatású biszfenol-A betiltására vonatkozó javaslatot.

10 ÉVES AZ IPEN – NEMZETKÖZI VEGYI ANYAG KONFERENCIA DÉL-INDIÁBAN

Idén ünnepelte tízéves fennállását az IPEN (Nehezen Lebomló Szerves Szennyező Vegyületektől Mentesítő Nemzetközi Hálózat), melynek a Levegő Munkacsoport is tagja. Az IPEN idei közgyűlése augusztus 12-től 15-ig tartott a dél-indiai Keralában.

TÖMEGES MÉHPUSZTÍTÁSÉRT KERÜL BÍRÓSÁG ELÉ A BAYER

Német civil szervezetek pert indítottak a Bayer cég ellen, mivel annak termékei összefüggésbe hozhatóak a világméretű méhpusztulásokkal.

ÚJABB NEHEZEN LEBOMLÓ ANYAG FELVÉTELÉT JAVASOLTÁK A STOCKHOLMI EGYEZMÉNYBE

Norvégia egy újabb nehezen lebomló vegyi anyag, a hexabróm-ciklododekán felvételét javasolta a Stockholmi Egyezménybe.

A KLÍMAVÁLTOZÁS VEGYI HATÁSAI

A klímaváltozás hatására jelentős mértékben változnak a mesterséges vegyi anyagok kibocsátásának környezet-egészségügyi hatásai.

NEM MARADHATNAK A BETILTOTT MÉRGEK

Három éve a Levegő Munkacsoport sajtóközleményben tiltakozott tíz rovarirtószer-hatóanyag használata ellen, melyek a boltokban elterjedt termékekben találhatóak. Az Európai Unió döntése értelmében a tíz anyagból hetet péntek óta már tilos a boltokban forgalmazni.
2008. augusztus 22–én 37 darab háztartási rovarirtásra használt készítmény forgalmazását szüntetik meg a magyarországi boltokban, az Európai Unió biocid-felülvizsgálati programjában törölt, többnyire az egészségre káros, mérgező hatóanyaguk miatt. A nyilvántartásból kivont termékek az Európai Unió 2007/565/EK határozatának hatályba lépése után 12 hónappal nem lehetnek már forgalomban, felhasználásuk a szavatossági lejárati idejükig engedélyezett.
Gulyás Emese, a TVE munkatársa szeretné minél több fogyasztó figyelmét felhívni, hogy saját egészsége érdekében ne használja tovább, és ne vásárolja azokat a rovarirtó szereket, amelyben klórpirifosz, metomil, alletrin és S-bioalletrin hatóanyag, azaz méreg van. Amennyiben augusztus 22-e után a betiltott összetevőket tartalmazó termékeket találnak az üzletekben, hívják fel azokra a bolttulajdonosok figyelmét.
Mindennapjaink során a mérgező biocidok közül legtöbbször a háztartási rovarirtó szerekkel találkozunk, amelyek használata több szempontból is veszélyes lehet. A három évvel ezelőtti vizsgálat eredményeit elemző Simon Gergely környezetkémikus elmondta, hogy a most betiltott szerek között volt több a mezőgazdaságból a veszélyessége miatt már kitiltott lehetséges rákkeltő, idegméreg és a hormonrendszert is károsító anyag is.
Sikeresnek tartjuk, hogy eltűnik több káros anyag a magyar piacról, de még mindig marad néhány. A Levegő Munkacsoport reméli, hogy a magyar hatóságok mihamarabb bevezetik a magyar piacra a hatékony biológiai módszereket és a kevésbé káros vegyi rovarirtó szereket is. Fontos a kártevők elleni védekezés, ám semmi szükségünk sincs elavult káros szerekre, mikor léteznek sokkal kevésbé veszélyes alternatívák. Ezért ha rovarirtó szer vásárlása mellett döntünk, tájékozódjunk a veszélyes hatóanyagokról, ellenőrizzük le a kiválasztott terméket.
Pál János, a Levegő Munkacsoport programvezetője szerint otthonunkban lehetőség szerint csökkentsük minimálisra a rovarirtó szerek felhasználását. A természetes védekezési módok nem károsítják egészségünket, sokszor még pénztárcánkat is megkímélik: molyok ellen védekezhetünk levendulával, a legyek elleni küzdelem hatásos fegyvere a légycsapó, a szúnyogokat távol tartja az ablakokra szerelt szúnyogháló, és a hangyákat is elűzhetjük, ha az útjukat álljuk egy fokhagymával.
A betiltott hatóanyagok listája itt érhető el.

(Levegő Munkacsoport, Tudatos Vásárlók Egyesülete)

ROMLÓ ÉLELMISZERBIZTONSÁG AZ ÚJ SZABÁLYOZÁS MIATT

Az Európai Uniónak azonnal módosítania kell az egészségünket veszélyeztető növényvédőszer-maradékok határértékét, mert a legutóbbi szabályozás hatására több méreg kerülhet az élelmiszerekbe. A Levegő Munkacsoport tiltakozik az Unióban 2008. szeptember 1-jétől hatályba lépő szabályozás ellen.
Az Európai Bizottság új szabályozása az uniós élelmiszer-előírások harmonizációja érdekében született. Az élelmiszerekkel szervezetünkbe jutó permetszerek mennyiségének

várható emelkedése miatt a Pesticide Action Network (PAN) Europe és annak aktív tagszervezete, a Levegő Munkacsoport több más környezetvédő civil szervezettel együttműködve fel kíván lépni az egészségünkre kockázatot jelentő döntés ellen.
Pál János, a Levegő Munkacsoport témavezetője szerint a Bizottság döntése nem felel meg annak az elvnek, miszerint a határértékeket a lehető legalacsonyabb szinten kell meghatározni. A döntés során nem vették figyelembe az egyes szermaradékok emberi egészségre gyakorolt hatásának esetleges összegződését sem.
A Greenpeace és az oszták környezetvédő szervezet, a Global 2000 most nyilvánosságra hozott felmérése szerint a többszáz új határérték nagy része alkalmatlan gyermekeink egészségességének biztosítására. A gyermekek számára a legnagyobb egészségügyi kockázatot az alma, az őszibarack, a paprika, a paradicsom és a szőlő fogyasztása jelenti.
Elliott Cannell, a PAN Europe titkára elmondta, hogy az egyes hatóanyagok új, az egész Unióra érvényes határértékét az adott esetben legengedékenyebb tagállam szabályozásának átvételével határozták meg.
A 349 különféle hatóanyag felhasználását engedélyező Európai Unió területén a vizsgált élelmiszerek mintegy fele növényvédő szerekkel szennyezett, sőt 5 százalékuk legalább 5 különféle hatóanyagot tartalmaz.
A Greenpeace tanulmánya itt érhető el (angol és német nyelven).
Az új szabályozásról további részletek tudhatóak meg a PAN Europe (angol nyelvű) háttéranyagából.

(*Greenpeace, Levegő Munkacsoport, PAN Europe*)

CSÖBÖRBŐL VÖDÖRBE?

A káros egészségügyi és környezeti hatásai miatt betiltott égésgátló anyag, a penta-BDE kiváltására használt vegyületet háztartási porban és a természetben is megtalálták. A vizsgálatok eredményei kételyeket ébresztenek az anyag biztonságosságával kapcsolatban.
Az USA-ban végzett vizsgálatok során a lakások mellett például a San Francisco-i öbölbe kerülő szennyvíziszapban is kimutatták a TBPH (2-etilhexil-tetrabróm-ftalát) és TBB (2-etilhexil-tetrabróm-benzoát) égésgátló adalékként használt vegyületeket.
A vizsgált mintákban a szennyező anyag koncentrációja a PBDE-nél korábban mért eredményekhez hasonló eloszlást mutatott, mely a tapasztalatok alapján a lakosság egyes tagjainál jelentősen eltérő kitettséget eredményez.
A vizsgálatot végző kutatók különösen aggasztónak tartják a kisgyermekeket is érintő anyagok esetleges veszélyeit, hiszen a legfiatalabb korosztály szervezetébe viszonylag nagy mennyiségű por kerülhet.
Az égésgátlókat felhasználók egyik képviselője szerint a felhasználható vegyületek egy részének még nem kellően ismertek a környezet-egészségügyi hatásai, így például nem kizárt a reprotoxikus, vagy a fejlődést befolyásoló hatás sem.
A kutatóknak nehézséget jelentett, hogy megtalálják a lakásokban fellelt égésgátló anyagok forrását, ezért javasolták, hogy a gyártóknak kötelezően fel kelljen tüntetnie a termékhez felhasznált égésgátlók listáját.
Az eredeti cikk itt érhető el (angol nyelven).

(ACS Publications)

AZ EU TOVÁBBRA IS ENGEDÉLYEZI A KÁROS VEGYÜLET FELHASZNÁLÁSÁT

Az Európai Élelmiszer-biztonsági Hivatal (EFSA) elutasította a cumisüvegekben is megtalálható feltételezhetően rákkeltő és hormonális hatású biszfenol-A (BPA) vegyület betiltására vonatkozó javaslatot.
Korábbi vizsgálatok szerint a műanyagadalékként használt anyag kis mennyiségben is hormonális hatással bír, hozzájárulva a nemi érés felgyorsulásához, a mellrák, a terméketlenség, a vetélés és a koraszülés kialakulásához.
Az EFSA az anyag veszélyességét bizonyító vizsgálatok ellenére úgy gondolja, hogy a cumisüvegekből kioldódó kis mennyiségű BPA nem jelent kockázatot a csecsemőknek. A vegyülettel kapcsolatos lehetséges egészségügyi problémákra patkányokon végzett kísérletek alapján derült fény, de az EFSA szerint az emberi szervezet eltérően reagál az anyagra, hiszen azt sokkal gyorsabban bontja le.
A Föld Barátai (FoE) szervezet adatai szerint közel 200 tanulmány igazolta a kismennyiségű BPA bevitel igen sokrétű egészségkárosító hatásait. A legújabb vizsgálatok alapján a BPA kapcsolatba hozható az elhízás kialakulásával is.
David Azoulay a FoE vegyi anyagokért felelős vezetője szerint az EFSA ismételten figyelmen kívül hagyja az egyértelmű tudományos eredményeket. A szakértő szerint a történtek ismét bebizonyították az európai engedélyezési rendszer felülvizsgálatának és átalakításának szükségességét.

(Daily Mail)

10 ÉVES AZ IPEN – NEMZETKÖZI VEGYI ANYAG KONFERENCIA DÉL-INDIÁBAN

Idén ünnepelte tízéves fennállását az IPEN (Nehezen Lebomló Szerves Szennyező Vegyületektől Mentesítő Nemzetközi Hálózat - International POPs Elimination Network), melynek a Levegő Munkacsoport is több éve tagja. Az IPEN célja, hogy hozzájáruljon a nehezen lebomló, szerves szennyező anyagok (POP-ok) és egyéb veszélyes vegyi anyagok használatának visszaszorításához. A hálózatnak jelenleg 80 országban több mint 600 környezetvédelmi, fogyasztóvédelmi és egészségügyi civil szervezet a tagja. Az IPEN az ENSZ Környezetvédelmi Szervezetével az UNEP-pel szorosan együttműködik céljai elérésben. Az IPEN előző, Budapesten tartott nemzetközi találkozójának 2006-ban a Levegő Munkacsoport volt a házigazdája. Az idei találkozó augusztus 12-től 15-ig tartott a dél-indiai Kerala, Trivandrum nevű városában.
A nemzetközi vegyi anyagos civil csapat fő feladata, hogy felkészüljön a Stockholmi Konvenció kibővítésére. Idén ősszel Dakarban a konvenció következő fordulóján lehet hogy a jelenlegi 12 POP anyag mellé új korlátozandó vegyi anyagok is kerülnek.
A jelenlegi POP anyagok főként növényvédő szerek, mint a például a DDT. Az új jelöltek között is több növényvédő szer van. Egyik anyag a hazánkban néhány éve betiltott, emberekben felhalmozódó, anyatejből kimutatható és fejlődési rendellenességeket okozó lindán. Szintén POP jelölt a Dél-Amerikában használatos, prosztatarákot okozó klórdekán. Néhány ország és a zöld szervezetek is szeretnék elérni az EU-ból nemrég kitiltott élő szövetekben felhalmozódó, génkárosító endoszulfán nemzetközi korlátozását is.
A Stockholmi Konvenció hatáskörébe több égésgátló anyagot is jelöltek. Az EU is több brómozott égésgátló használatának a korlátozása mellett döntött az elmúlt egy év folya-

mán. Hivatalosan is POP lehet a születési rendellenességekért felelős HBB (hexa-bromo-bi-fenol) és az élő szervezetekben leginkább felhalmozódó penta-BDE (penta-bromo-difentil-éter). Lehetséges még a HBCDD (hexabromocyclododecane) és a SCCP-k (rövid láncú klórozott parafinok), mint égésgátló anyagok korlátozása is.
Az EU tavaly döntött a PFOS (perfluoro-oktán-szulfonát) nevű nem lebomló, vízlepergető anyag korlátozásáról. Svédország javasolta, hogy a PFOS is, világszinten korlátozott anyag legyen. Az IPEN maximálisan támogatja a kezdeményezést, így részben a Levegő Munkacsoport EU-s tapasztalataira hagyatkozva próbál a PFOS mind szigorúbb korlátozásáért küzdeni.
Az IPEN konferencián emellett értékeltük a 290 IPEP munkát (International POP Elimination Project), melyben egyes országok POP-okkal kapcsolatos problémáit térképezte fel az IPEN. Magyarországon két ilyen projektet készített a Levegő Munkacsoport és egyet a Humusz. Ennek keretében megismertük a különböző országok problémáit és előadásokat hallottunk a civilek lehetőségeiről a különböző országokban.
Az IPEN-nek és tagjainak célja, hogy 2020-ra az egész bolygónkról visszaszoruljanak az emberi egészséget és a környezetet nagymértékben károsító vegyi anyagok. Ezért siker, hogy az IPEN alapelvei belekerültek a 2006-ban Dubaiban megfogalmazott SAICM (Strategic Approach to International Chemical Management) dokumetumaiba. Célunk, hogy a Magyarország által is aláírt SAICM alapján kidolgozandó országos programok valóban mindenhol segítsék a kitűzött célokat, és közösen tegyünk egy mérgező anyagoktól mentes jövőért.

(Simon Gergely)

TÖMEGES MÉHPUSZTÍTÁSÉRT KERÜL BÍRÓSÁG ELÉ A BAYER

Egy német környezetvédő szervezetekből álló koalíció pert indított a Bayer vegyipari vállalat vezetője, Werner Wenning ellen. A csoport szerint a Bayer által forgalmazott mérgező növényvédő szerek világszerte hozzájárultak a méhek tömeges pusztulásához.
A német méhészek is támogatják a keresetet, hiszen a Bayer által előállított klotianidin permetszer okozta mérgezés miatt májusban több ezer méhcsaládot vesztettek el.
Az 1991-es bevezetése óta széles körben elterjedt, elsősorban vetőmagcsávázásra használt imidakloprido t a Bayer 120 országba exportálja.
Az imidakloprid szabadalmi védelmének letelte után a Bayer a hasonló hatású klotianidint használta fel termékeiben. Azonban mindkét hatóanyag a kezelt vetőmagból felszívódik a növénybe, és végül bekerül a pollenbe és a nektárba is károsodást okozva a hasznos, megporzó rovaroknak, így a méheknek is.
A Bayer termékei ellen fellépő koalíció szerint az említett csávázószerek piacra kerülése egybeesett az Amerikát és Európát is sújtó tömeges méhpusztulások megjelenésével. A méhcsaládok több mint 70 százaléka érintett. Franciaországban az elmúlt 10 évben közel 100 milliárd méh pusztult el, ami a méztermelés 60 százalékos visszaesését okozta.
A két hatóanyag a rovarok idegrendszerének károsításával éri el mérgező hatását. A környezeti problémák miatt a civil társulás azt szeretné elérni, hogy a cég az egész világon szüntesse be ezen agyagok előállítását és forgalmazását.
A káros hatások miatt Franciaországban az imidakloprid felhasználását 1999-ben a napraforgó, 2003-ban pedig a csemegekukorica esetében is betiltották. 2003-ban a francia kormány Tudományos és Technikai Bizottságának (Comité Scientifique et Technique) jelentése szerint az imidakloprid használata jelentős kockázatot jelent a méhekre nézve. A vegyületek csávázási célú felhasználását idén májusban Németország is betiltotta.

A kanadai hatóságok szerint a neonikotinoidok közé tartozó hatóanyagok lebomlása olyan lassú, hogy még a felhasználást követő következő évben is szennyezhetik a környezetet.
A Bayer szerint a környezeti problémák oka, hogy a felhasználók nem alkalmazták a szükséges adalékanyagokat a csávázás során.

(Environment News Service)

ÚJABB NEHEZEN LEBOMLÓ ANYAG FELVÉTELÉT JAVASOLTÁK A STOCKHOLMI EGYEZMÉNYBE

Norvégia egy újabb vegyi anyag felvételét javasolta a nehezen lebomló (POP) anyagok használatát korlátozó Stockholmi Egyezmény által meghatározott listára. A hexabróm-ciklododekánt (HBCD) nevű brómozott égésgátló anyagot elsősorban polisztirol alapú műanyagtermékek és textíliák előállításánál használják, így a vegyület szigetelőlapokban, elektronikai cikkekben, kárpitozott termékekben, drapériákban és az autók belső burkolatában fordul elő leggyakrabban.
A HBCD vizi élőlényekre nézve mérgező hatású, rontja a termékenységet és befolyásolja a pajzsmirigy és az agy működését is. A világszerte használt anyag az anyákból a magzatokba kerül és már az Északi sarkon is kimutatták. A bioakkumulációra hajlamos vegyületet skandináv és mexikói vizsgálatok eredményeként már az anyatejben is megtalálták. Az Nehezen Lebomló Szerves Szennyező Vegyületektől Mentesítő Nemzetközi Hálózat (IPEN) több kontinensre kiterjedő tyúktojásokon végzett vizsgálatai során a minták jelentős részéből számottevő mennyiségű HBCD-t mutatott ki, és emiatt már 2005-ben javasolta az anyag a Stockholmi Egyezmény hatálya alá való felvételét.
A vegyület listára való felvételéről a POP Bírálóbizottság 2008 októberi ülésén döntenek.
Az IPEN vizsgálatait bemutató jelentés itt érhető el (angol nyelven).
A felvételi kérelem indoklása itt érhető el (angol nyelven).

(IPEN)

A KLÍMAVÁLTOZÁS VEGYI HATÁSAI

A Vegyianyag-biztonsággal foglalkozó Kormányközi Fórum (Intergovernmental Forum on Chemical Safety, IFCS) ismeretterjesztő kiadványt készített a globális klímaváltozásnak a vegyi anyagok környezeti kockázataira gyakorolt hatásáról.
A vegyi anyagok hatásváltozásai részben a terjedési és lebomlási viszonyok átalakulásának köszönhetőek. A klíma változásának eredményeként növekszik az időjárási szélsőségek, mint például az aszályos időszakok és az árvizek kialakulásának valószínűsége. A száraz időszakokban a víztestek csökkenése miatt abban megemelkedhet egyes szennyezőanyagok koncentrációja. Az intenzív csapadék eredményeként növekszik a szántóterületekről a vizekbe kerülő agrokemikáliák mennyisége, és az árvizek által sújtott területről is jelentős mennyiségű szennyező anyag kerülhet a vizekbe.
A globális tengeráramlási- és szélrendszerek módosulásával változik a perzisztens (nehezen lebomló) vegyi anyagok által érintett területek kiterjedése, és ezáltal az érintett lakosság kitettségének mértéke.
A klímaváltozás hatására változik a vegyi anyagok felhasználása iránti igény is, így szakértői vélemények szerint többek között növekedni fog a permetszerek, illetve a terjedő

fertőző megbetegedések ellen használt gyógyszerek felhasználása, ami a környezeti kockázatok növekedését eredményezi.
A klímaváltozás sebességének mérséklése érdekében támogatott alternatív energiaforrások (például: agroüzemanyagok, hulladékégetés) terjedése új nagyjelentőségű szennyezőforrások megjelenését okozhatja.
A klíma változásával az egyes vegyi anyagok környezeti és egészségügyi hatása is változik. Ausztrál vizsgálatok szerint az állatok hőtűrőképessége egyes mesterséges vegyi anyagok jelenlétében észrevehetően lecsökken. Több vegyi anyag toxicitása is megemelkedik a hőmérséklet növekedésének hatására.
Az IFCS kiadványa szerint minden lehetőséget meg kell fontolni a klímaváltozás hatásainak mérsékléséért, de közben fokozott figyelemmel kell kísérni az esetleges kémiai lehetőségek kockázatait is.
Az IFCS kiadványa itt érhető el (angol nyelven).

(Intergovernmental Forum on Chemical Safety)

Kérjük, hogy a hírlevéllel kapcsolatos észrevételeit, illetve le- és feliratkozási szándékát a reach@levego.hu e-mail címen jelezze!

A vegyi anyag hírlevelet összeállította: Pál János

Készült a Levegő Munkacsoport és a Magyar Természetvédők Szövetsége vegyi anyag kampánya keretében.

Pál János (LMCS), Dragos Tibor (MTVSZ), Simon Gergely

A régebbi hírlevelek a www.levego.hu/vegyianyag címen érhetőek el.

A témában további hírek és információk találhatóak a Levegő Munkacsoport és a Magyar Természetvédők Szövetségének közös vegyi anyag honlapján: www.vegyireakcio.hu